

De tio viktigaste klimatåtgärderna för grisgården.

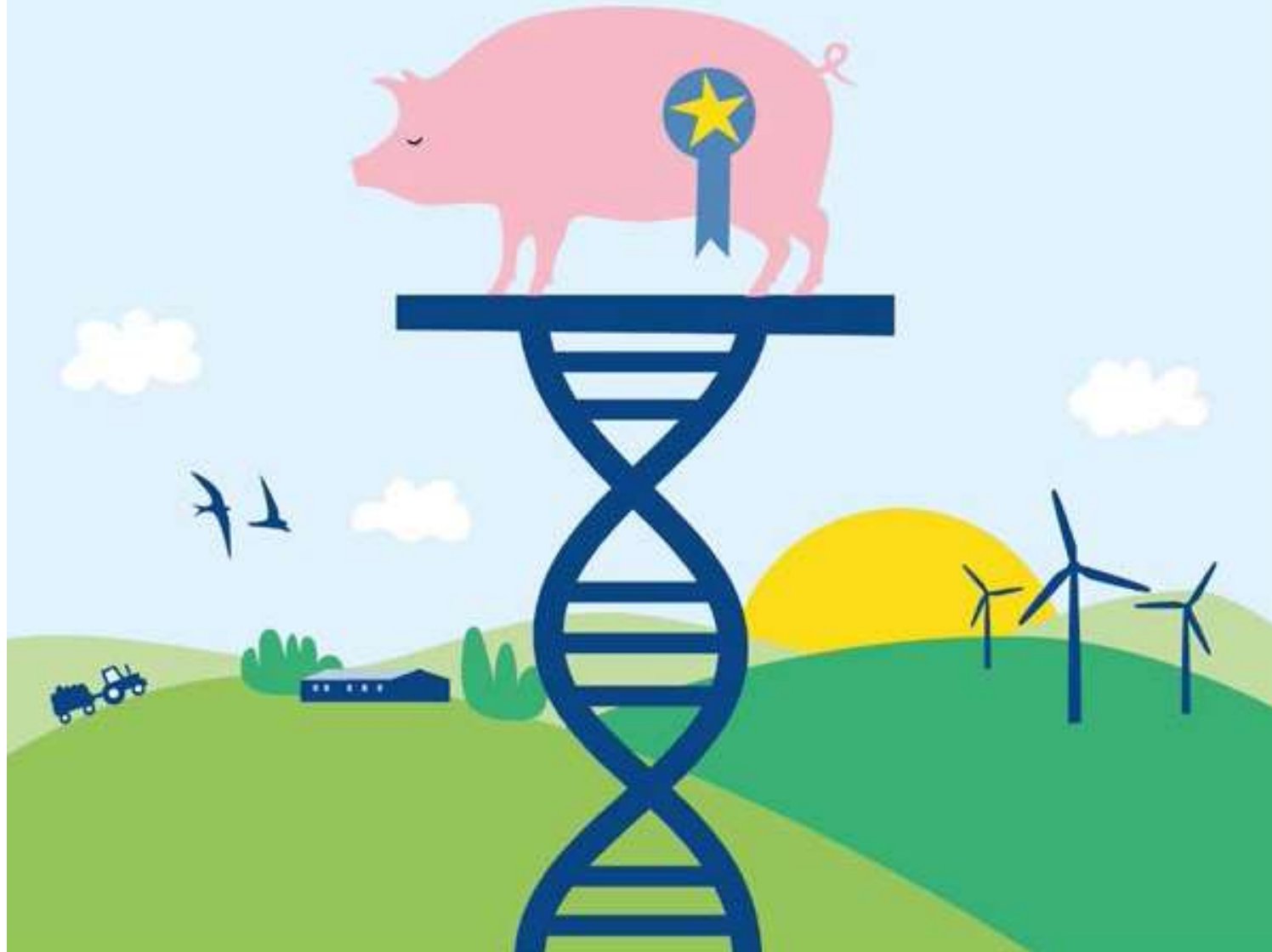
Alla åtgärder som ingår på listan över de tio effektivaste klimatåtgärderna har värderats med poäng 5 när det gäller minskning av klimatgaser från gården. Hur åtgärderna sedan har rankats på listan beror på den sammanlagda totalpoängen för hur lätta de är att genomföra på gård, hur stor investeringskostnaden är och hur lönsam åtgärden är.

Fotograf: Jeanette Elander

1. Använd den bästa genetiken
2. Utfodra efter djurens behov genom att analysera foder och optimera foderblandningarna utifrån analyserna
3. Arbeta för en god djurhälsa, hög överlevnad och hållbara suggor
4. Öka antalet sålda grisar per sugga
5. Ombesörj snabb utgång av improduktiva suggor
6. Säkerställ hög daglig tillväxt hos växande grisar
7. Rengör regelbundet utfodringssystem samt tillsätt syra i blötfoder
8. Arbeta strategiskt med klimat, kretslopp och miljö på gården
9. Välj foder som har lågt LUC-värde och inte bidrar till avskogning (LUC=Land use changed)
10. Anpassa temperaturen i stallarna efter djurkategori

Postiv påverkan på biologisk mångfald

1 ● Använd den bästa genetiken

Avelsarbetet som bedrivs inom grisproduktionen gör ständiga framsteg. Det ger suggor som får många smågrisar och växande grisar med en god foderomvandlingsförmåga och hög daglig tillväxt. Att säkerställa att besättningarna använder sig av den bästa tillgängliga genetiken och tar del av avelsframstegen är en av de viktigaste klimatåtgärderna inom grisproduktionen. Besättningar som har egen rekrytering av avelsdjur bör ha en utarbetad strategi för sitt avelsarbete. Alternerande återkorsning är ett vanligt tillvägagångssätt. Då semineras korsningssuggor med den ras som till minst andel ingår i hennes egen ras. Avkomman blir också korsningsdjur. Genom att växla semingaltens ras i varje generation behåller man en hyfsat jämn fördelning av raserna i suggupopulationen, något som har positiv effekt på produktionen. Besättningar som köper in sina avelsdjur från avelsföretagen får automatiskt del av framsteget genom de inköpta djuren, då avelsarbetet sker i den säljande besättningen.

När man väljer rekryteringsgyltor och semingaltar bör man utgå från önskade egenskaper i besättningen och inte kompromissa. Det måste finnas tillräckligt många potentiella avelsdjur att välja på, så att alla som väljs ut uppfyller de krav man har. Undvik att rekrytera djur som har inblandning av faderras, eftersom faderraser har andra avelsmål än moderraser. Det finns framförallt potential hos enskilda besättningar att göra förbättringar i planering av avel och i urval av rekryteringsdjur. Branschen i stort tillgodogör sig redan avelsmaterial av god kvalitet genom de samarbeten som finns med genetikföretag i olika länder.

2 ● Utfodra efter djurens behov genom att analysera foder och optimera foderblandningarna utifrån analyserna

Olika djurkategorier har olika näringsbehov och kapacitet, som är viktiga att känna till för att kunna ge rätt foder till rätt djur. Exempelvis har en dräktig sugga som varken växer eller ger di lägre behov av energi och protein än en digivande sugga. En slaktgris behöver ett foder som främjar tillväxt och köttansättning. Genom att anpassa utfodringen efter djurens behov och kapacitet kan man undvika såväl under- som överutfodring med energi, protein, mineraler och vitaminer. Brister i utfodringen kan också leda till sjukdomar.

Den som köper foder från foderföretagen får en vara som är anpassad för en viss djurkategori med ett välavvägt och noggrant specificerat näringsinnehåll. Många besättningar blandar dock sitt eget foder, med egen spannmål som bas. Då är det viktigt att analysera näringsinnehållet i de råvaror som ingår i fodret. Ana-

lyseresultatet behöver därefter matchas mot olika djurkategoriers behov, så att alla djur får det de behöver. För den som använder alternativa råvaror, som till exempel vassle eller drank, kan innehållet skilja sig åt mellan partier, något som är viktigt att ha med i beräkningen. Diskutera gärna med fodersäljare eller rådgivare hur fodret kan sättas samman på så bra sätt som möjligt eller beräkna detta själv.

Potentialen att ge rätt foder till rätt djur finns främst på den enskilda gården och framförallt hos de som odlar och blandar eget foder. Besättningar rekommenderas upprätta rutiner för analys av spannmål och sätta samman foderstat och utfodringsstrategi efter resultatet. Lösningar kan också finnas i att investera i fler silos för att kunna ge varje djurkategori det foder de behöver.

3. Arbeta för en god djurhälsa, hög överlevnad och hållbara sugor

Med friska djur som växer bra och har en hög överlevnad får man mer kött som når konsumenten. Sjukdom hos djuren gör att de inte producerar i nivå med sin kapacitet. Det kan ge fler improduktiva dagar hos en sugga eller leda till fler uppfödningss dagar hos växande grisar. Detta ger fler foderdagar per producerad enhet och antalet djur och mängden kött som kan produceras i produktionen per år minskar. När djur dör eller slås ut oplanerat så är alla insatser under uppfödningen bortkastade. Klimatpåverkan blir större per kilo kött.

En god djurhälsa är lönsam och något som de flesta djurproducenter eftersträvar. Att lyckas med genomförandet på gård är dock inte alltid lätt. Ibland krävs större förändringar och investeringar. Många gånger kan man dock komma långt med att sätta upp och följa väl utarbetade rutiner. Som exempel kan nämnas att anpassa djurens närmiljö och utfodring efter deras behov.

Rekryteringsgyltor behöver födas upp annorlunda än slaktgrisar för att kunna bli sugor med god hållbarhet och stor livstidsproduktion. Det är också viktigt att tillämpa smittskyddsrutiner och att arbeta förebyggande. Diskutera gärna med din veterinär för att sätta upp en rutin som passar.

De nationella medeltalen som beräknas för grisproduktion årligen redovisar medeltal för svensk produktion, men också resultat för de 25 % bästa besättningarna. Skillnaden visar att det finns en potential för grisbranschen att skapa bättre överlevnad bland djuren och producera fler grisar med bättre produktionsresultat (daglig tillväxt, antal avvanda grisar med mera). Arbetet måste till stor del göras på gårdsnivå men att höja nivån och använda potentialen är en fråga för hela branschen. Rådgivning, produktionsuppföljning och utbildning är viktiga delar i detta.

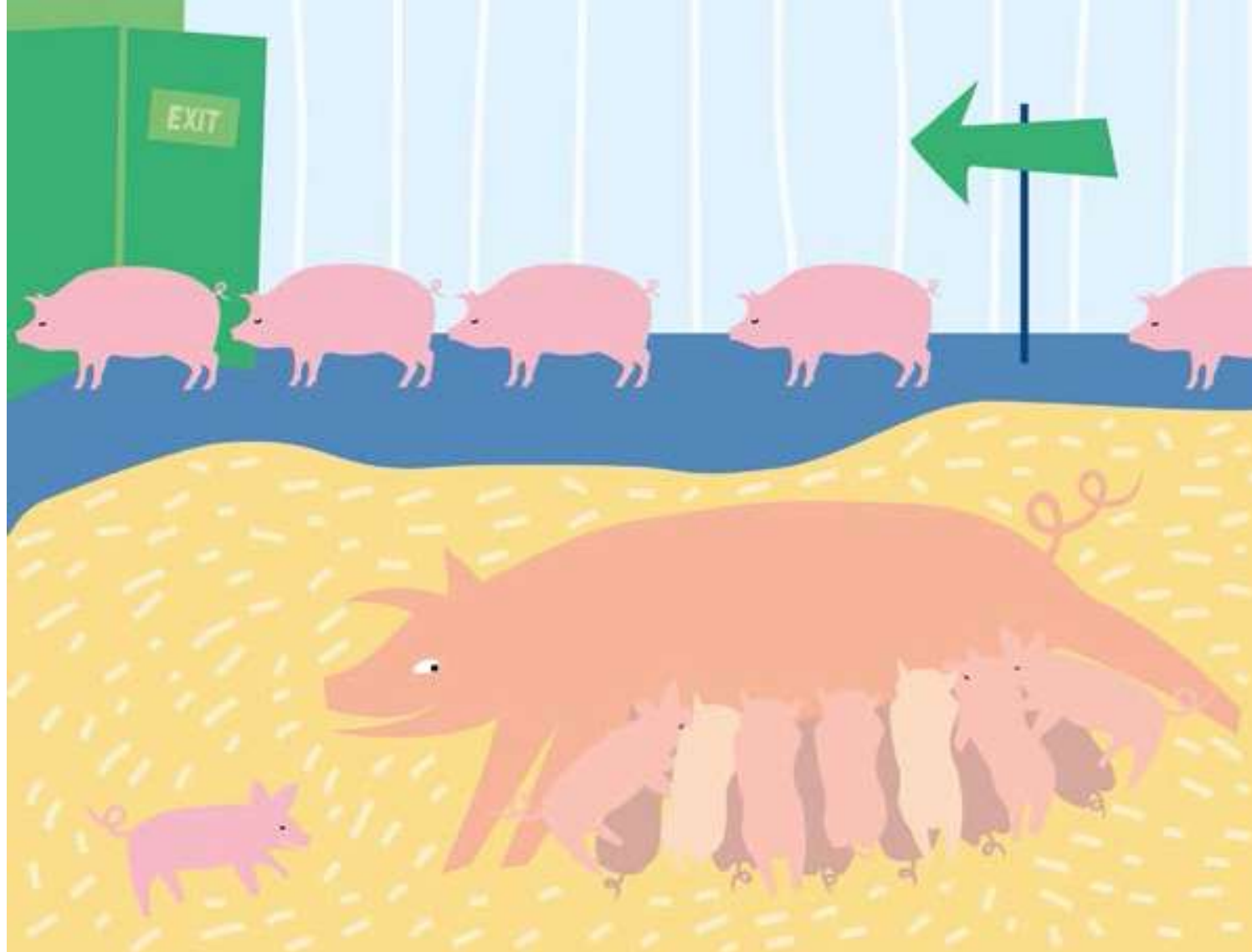

4. Öka antalet sålda grisar per sugga

Kostnaden och insatserna för att köpa in eller föda upp en gylta till producerande sugga är densamma oavsett hur hennes produktion kommer att se ut. Därför gäller det att skapa så bra och hållbar produktion som möjligt med de djur man har.

Suggor är som mest produktiva runt fjärde kull, men många lämnar besättningen innan dess. Oplanerad utslagning gör att alla insatser under uppfödningen är bortkastade och klimatavtrycket påverkas negativt av en låg hållbarhet på suggorna. Detsamma gäller de smågrisar som har potential att födas, överleva och säljas till slaktgrisleddet. Varje förlorad gris ger ett svinn och en klimatbelastning som tillfaller de grisar som faktiskt säljs och går till slakt.

Lönsamheten i grisproduktionen är direkt kopplad till antalet grisar som säljs till kund. Därför finns det incitament att öka antalet producerade grisar på gården. De nationella medeltalen som beräknas för grisproduktion årligen visar att det finns en potential för att producera fler grisar med befintligt antal suggor. År 2020 visade medeltalen som beräknas att smågrisdödligheten var 17,2 %, medan de 25 % bästa besättningarnas smågrisdödlighet var 13,9 %. Förbättringar i överlevnad måste till stor del göras på gårdsnivå men att höja nivån och använda potentialen är en fråga för hela branschen. Rådgivning, produktionsuppföljning och utbildning är viktiga delar i detta.

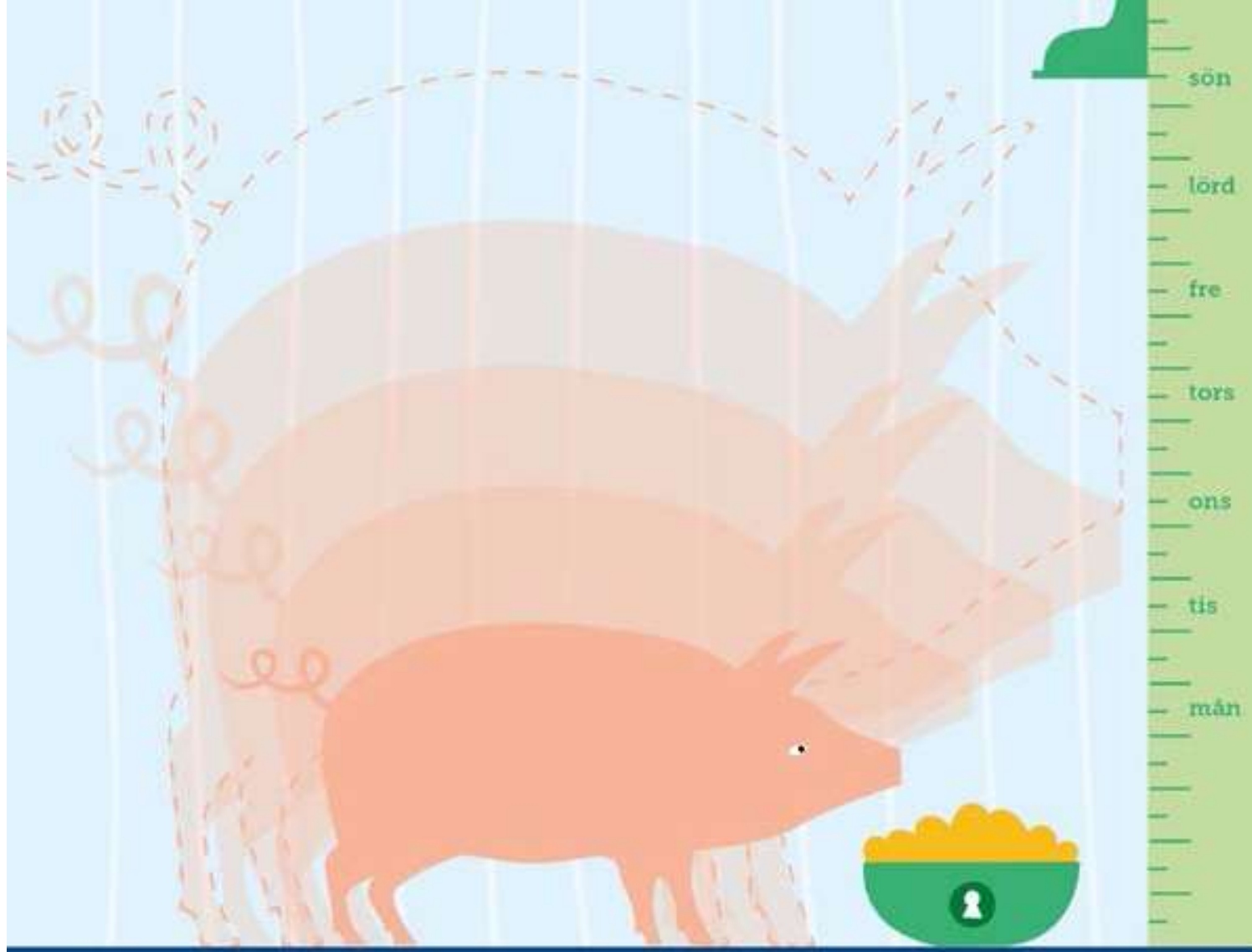

5. Ombesörj snabb utgång av improduktiva suggor

Med improduktiva suggor avses suggor som inte är dräktiga eller digivande. Alla suggor har naturligt improduktiva dagar, exempelvis mellan avvänjning av en kull och nästa betäckning. Under denna tid bidrar inte suggan till produktionen, men har en klimatbelastning i form av foderintag, gödselproduktion och genom att ta upp en plats i besättningen. Därför är det önskvärt att begränsa de improduktiva dagarna till att vara så få som möjligt.

De nationella medeltalen som beräknas för grisproduktion årligen visar att det finns en potential för att minska antalet improduktiva dagar per suga. År 2020 visade medeltalen att improduktiva dagar i medel var 14,9 medan de 25 % bästa besättningarna hade 10,5 dagar.

Arbetet måste till stor del göras på gårdsnivå men att höja nivån och använda potentialen är en fråga för hela branschen. Produktionsuppföljning är ett viktigt verktyg för att kunna upptäcka vilka suggor som har en sämre fertilitet eller har gått för länge som improduktiv. Alla suggor har improduktiva dagar, men genom att arbeta med rutiner för brunstkontroll, betäckning och dräktighetstest, kan man minska antalet suggor som inte blir dräktiga och löper om. Det kan också röra sig om att skapa en rutin för hur många omlöp som accepteras för en suga innan hon slaktas. Kanske är acceptansen olika beroende på hur många kullar suggan har fött, eftersom det heller inte är önskvärt att slakta ut suggor för tidigt. Vidare är det viktigt att suggan hämtas för slakt omgående när man har bestämt sig för att hon ska lämna besättningen.

6. Säkerställ hög daglig tillväxt hos växande grisar

För att nyttja potentialen i grisarna bör man arbeta för att grisarna ska ha en hög daglig tillväxt. Grisarna når då snabbare vikten för försäljning eller slakt och det går totalt åt mindre foder för underhållsbehov när antalet dagar i stallet hålls nere. Med färre foderdagar kan man också hantera fler grisar årligen i besättningen, vilket ger ett lägre klimatavtryck per producerad gris.

En förutsättning för att grisarna ska kunna växa bra är att de har ett gott hälsoläge. Likaså att de ges ett foder som är anpassat för växande grisar i korrekt mängd. Med för liten daglig giva kommer grisarna inte att växa i nivå med sin potential. En för stor daglig giva kan istället ge foderspill, vilket ger sämre foderutnyttjande och en negativ klimatpåverkan.

De nationella medeltalen som beräknas för grisproduktion årligen visar att det finns en potential för högre daglig tillväxt hos växande grisar. År 2020 visade medeltalet för slaktgrisproduktion en daglig tillväxt på 965 gram per dag medan de bästa 25 % besättningarna hade 1044 gram per dag. De bästa besättningarna hade 7 foderdagar färre än medeltalet. Arbetet måste till stor del göras på gårdsnivå men att höja nivån och använda potentialen är en fråga för hela branschen. Rådgivning, produktionsuppföljning och utbildning är viktiga delar i detta.

7. Rengör regelbundet utfodringssystem samt tillsätt syra i blötfoder

För att hålla sig friska och producera bra behöver grisarna vatten och foder av god hygienisk kvalitet. I utfodringsanläggningen finns en gynnsam miljö för mögel- och jästsvampar att växa till, något som kan skapa både sjukdom och försämrad produktion. Där är det viktigt att det finns rutiner för rengöring i besättningen då man samtidigt ser över utfodringsanläggningen. Rengöringen omfattar såväl blötfodertankar, rörledningar som silos. Även vattenkvaliteten bör kontrolleras för att säkerställa att grisarna får friskt vatten.

Ett rekommenderat pH i blötfoder är under 4,5. Vid högre pH ökar risken för att oönskade mikroorganismer växer till, något som kan orsaka aminosyraförluster i fodret. Fodret får då, på grund av förlusterna, ett försämrat näringsinnehåll som påverkar foderutnyttjande och produktionen negativt. Eftersom grisarna inte producerar lika effektivt blir även klimatpåverkan högre.

Därför bör man också regelbundet mäta pH och korrigera ett för högt värde med syratillsats.

Potentialen att förbättra finns främst på den enskilda gården. Alla besättningar bör ha en rutin för rengöring och översyn av sin foderanläggning och åtgärden är enkel att genomföra på gård. Besättningen kan med fördel analysera den hygieniska kvaliteten på vatten och foder och diskutera resultatet med fodersäljare och rådgivare. Utöver att åtgärden är effektiv ur klimatsynpunkt så är hälsosamt foder med korrekt näringsinnehåll direkt kopplat till hälsa, produktion och lönsamhet hos djuren.

8. Arbeta strategiskt med klimat, kretslopp och miljö på gården

Chanserna till förbättring blir större om man sätter upp ett mål och utarbetar en strategi för att nå detta. När det kommer till klimat- och miljöarbete på gården är ett sätt att göra detta att gå med i Greppa Näringen. Målen i Greppa Näringen är minskade utsläpp av klimatgaser, minskad övergödning och säker användning av växtskyddsmedel. Genom deltagande i Greppa näringen tar man ett samlat grepp kring dessa frågor på gården och utarbetar en plan. Planen kan omfatta utbildning och olika rådgivningsmoduler inom klimat, energi, foder och växtodling.

Såväl den enskilda gården som branschen har en stor potential att förbättra sig, då köttproducenter omfattar en liten andel av de genomförda energi- och klimatkollen inom Greppa Näringen. I tabellen är åtgärden märkt med en blomma, vilket betyder att den anses kunna bidra till att främja biologisk mångfald.

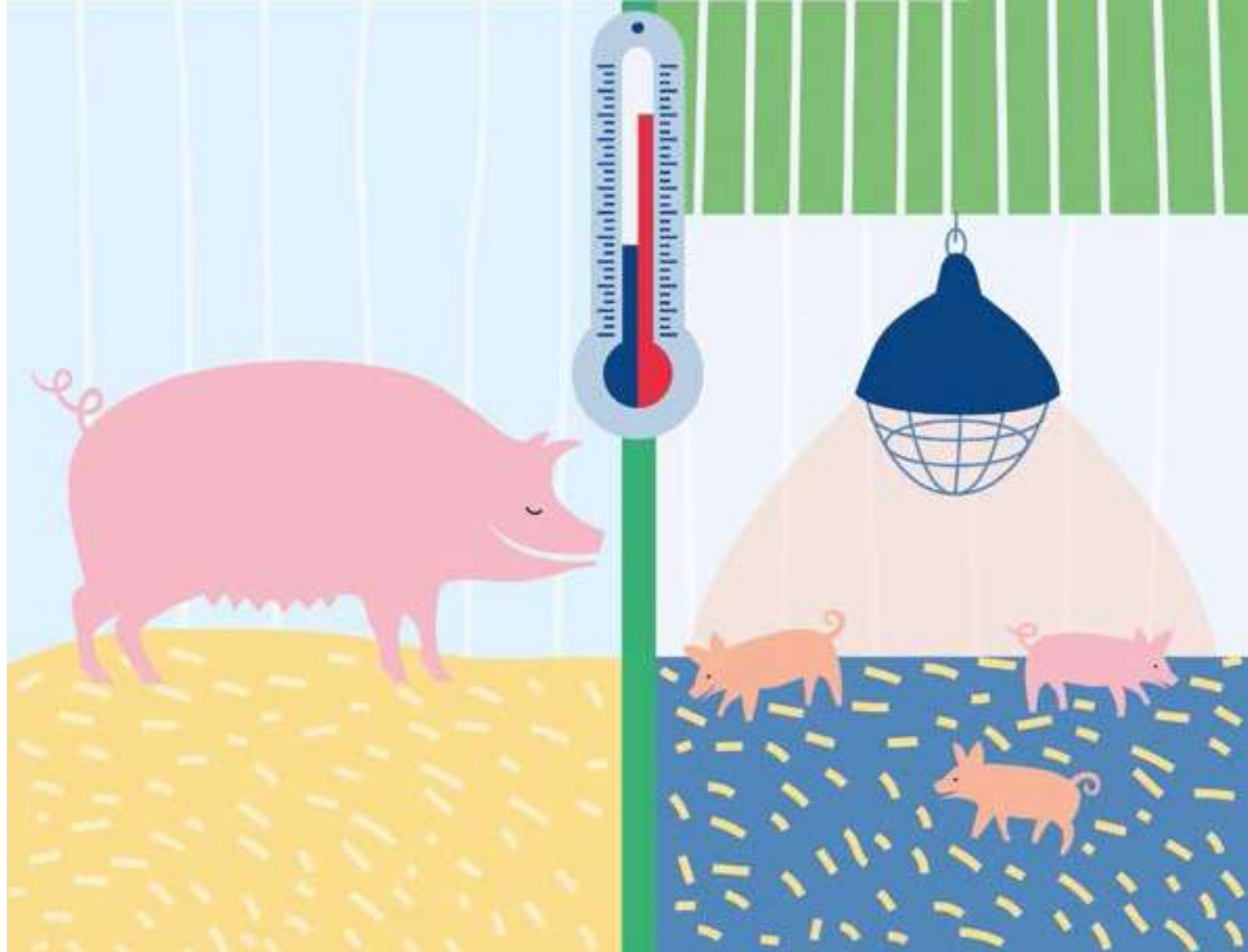

9. Välj foder som har lågt LUC-värde och inte bidrar till avskogning (LUC= Land use changed)

LUC är förkortning för Land Use Change, vilket avser exempelvis röjning av regnskog för att kunna odla soja. Sådana förändringar orsakar stora utsläpp av växthusgaser, mestadels koldioxid och påverkar den biologiska mångfalden negativt. Ett foders beräknade miljöpåverkan beror till stor del på om LUC ingår eller inte och ibland redovisas foders miljöpåverkan både med hänsyn till LUC och utan. En klimateffektiv åtgärd inom grisproduktionen är att välja foder med lågt LUC-värde. I praktiken kan detta innebära att välja bort importerade soja- eller palmprodukter.

Det finns en potential för enskilda gårdar att förbättra sig och hitta alternativ till foder med högt LUC-värde. Det kan handla om att använda svenska proteinfodermedel eller biprodukter från industrin istället. Branschen har samarbeten, exempelvis sojadialogen, som syftar till att köpa in hållbart odlad soja.

10. Anpassa temperaturen i stallarna efter djurkategori

Grisarnas värmebehov varierar med ålder och närmiljö. En nyfödd gris som går i en box med strött betonggolv har större behov av tillskottsvärme än en sinsugga som får värme från halm i en djupströbädd. Genom att anpassa temperaturen i stallarna efter djurens behov och förutsättningar optimerar man användningen av energi för värme och skapar förutsättningar för friska djur. Att tillgodose grisarnas värmebehov från omgivningen gör också att grisarna inte behöver använda energi från foder till värmeproduktion i lika stor utsträckning. Foder kan istället användas för tillväxt.

Med golvvärme, värmelampor och tak över smågris-hörnor kan man värma den specifika platsen och skapa en bra närmiljö för de nyfödda grisarna. På så sätt kan temperaturen i stallet och i suggornas miljö hållas nere. Likaså hålls energiåtgången nere när inte hela lokalen behöver värmas upp. Det är också en fördel eftersom

för varm temperatur kan orsaka djur som gödselförore-
nar i boxen för att svalka sig. Det finns också möjlighet
att kyla golven och ta tillvara på överskottsenergin via
värmeväxling. Detta tillsammans minskar påverkan på
klimatet.

Potentialen att förbättra finns främst på den enskilda
gårdens och beror på gårdens förutsättningar. Att hålla
korrekt temperatur är även kopplat till hälsa och renlig-
het, vilket påverkar såväl arbetsinsatser som lönsamhet.
Att se över temperaturkurvor och anpassa temperatur
och tillskottsvärme efter djurkategori och ålder bör
vara rutin i besättningsarna och ett enkelt sätt att minska
klimatpåverkan.